

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2
0
2
4

No 8

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 1090 sahifa.
E'lon qilishga 2024-yil 7-avgustda ruxsat etildi.*

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich, i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., Navoiy davlat pedagogika instituti rektori
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, p.f.f.d., (PhD), Buxoro muhandislik-texnologiya instituti rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU Hududiy ta'lim muassasalari va markazlar bo'yicha prorektor v.b.
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TDIUprofessor
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d., TSUE professori
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Musayeva Shoirazimovna, SamDu IS instituti professori
Cham Tat Huei, (PhD) USCI universiteti professori, Malayziya
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d.,(PhD) "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d.,(PhD) TAQU katta o'qituvchisi
Djudi Smetana, p.f.n., Pitsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Krissi Lyuis, p.f.n., Pitsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Ali Konak (Али Кўнак), i.f.d., prof., Karabuk universiteti dosenti, Turkiya
Glazova Marina Viktorovna, i.f.n., "LUKOIL-Energoservis" Kompaniyasi iqtisodchisi, Moskva.
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., (PhD) TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Oqil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjaevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Rae Kwon Chung, honorary professor of TSUE, Nobel laureate, South Korea,

Osman Mesten, member of the Turkish Parliament, head of the Turkey-Uzbekistan Friendship Society

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, DSc, Prof., Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Buzrukkhanov Sarvarkhan Munavvarkhanovich, DSc, Deputy Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, DSc, Prof., Deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Sayfullo Normatovich CSc, Prof., Rector of Academy of Labor and Social Relations

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, DSc, Prof., TSUE Vice-Rector for Scientific Affairs and Innovation

Kalonov Mukhiddin Bakhritdinovich, DSc, Prof., Rector of the Navoi State Pedagogical Institute

Siddikova Sadokat Ghaforovna, PhD, Rector of the Bukhara Institute of Engineering and Technology

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, DSc, Prof., acting Vice-rector for regional educational institutions and centers of TSUE

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, DSc, Prof., of TSUE

Samadov Askarjon Nishonovich, CSc, Prof., of TSUE

Slizovsky Dimitriy Yegorovich, DSc, Prof., of the People's Friendship University of Russia

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, DSc, Prof., Rector of International "Nordic" University

Akhmedov Ikrom Akramovich, DSc, Prof., of TSUE

Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja ugli, DSc, Prof., of TSUE

Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of the DGPO of the Republic of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of the DCECGPO of the Republic of Uzbekistan

Eshtayev Alisher Abduganievich, DSc, Prof., of TSUE

Shoira Azimovna Musaeva, professor of SamDu IS Institute

Cham Tat Huei, PhD, professor at USCI University, Malaysia

Akhmedov Javokhir Jamolovich, PhD, deputy of executive director of the "El-yurt umidi" fund

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, PhD, Senior Lecturer at Tashkent University of Architecture and Construction

Judy Smetana CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Chrissy Lewis CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Ali Konak DSc, Prof., Associate Professor of Karabuk University, Turkey

Glazova Marina Viktorovna, CSc, economist at LUKOIL-Energoservis Company, Moscow.

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, associate professor of TSUE

Sevil Piriyea Karaman, PhD, doctoral student at Ankara University, Turkey

Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, independent researcher of TSUE

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor

Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori

Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori

Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti

Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti

Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti

G'afurov Doniyor Orifovich, p.f.f.d., (PhD)

Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti

Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti

Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Benchmarking asosida oliy ta'lim muassasalarining raqobatbardoshlik xususiyatini oshirish.....	16
Qo'ng'irotboy Avezimbetovich Sharipov, Zaynutdinova Umida Djalolovna	
Mehnat resurslarini samarali boshqarish orqali ish bilan bandlikni ta'minlash	20
Shakarov Zafar Gafforovich	
Трансформация человеческого капитала в условиях цифровизации и внедрения искусственного интеллекта в банковскую экосистему	24
С.С. Исмаилов	
“Kreativ iqtisodiyot” va “kreativ industriya”: mohiyati, nazariy jihatlarining tahlili	32
Dusmuxamedov Oybek Suratbekovich	
Muammoli kreditlar va ularni bartaraf etish yo'llari.....	37
Tojiyev Sardor Dilmurod o'g'li	
Don mahsulotlari tarmog'ida mavjud kamchiliklar va ularning yechimlari	41
Sh.B. Donayev	
Eksportni rivojlantirish iqtisodiy o'sishning asosiy omillaridan biridir	45
Kursandov Komiljon Maxmatkulovich	
Yirik soliq to'lovchilar bo'yicha soliq ma'muriyatchiligini tashkil etish	49
Idirisov Alisher Otajonovich	
Institutsional investorlar faoliyatini tashkil etishning konseptual jihatlarini.....	53
Sultanov Maxmud Axmedovich	
Poverty in developing countries: new problems and solutions.....	57
Amirdjanova Sitara Sunnat kizi	
Факторы, влияющие на успешное функционирование скандинавской модели развития экономики	61
Вохидова Мехри Хасановна	
Анализ зарубежного опыта методологии оценки финансового потенциала развитых стран	69
Буранова Лола Вахобовна	
Mamlakatimizda islom moliyaviy xizmatlarini joriy etishning zarurligi.....	78
Babamatov Tolib Hakimovich	
Davlat-xususiy sheriklik loyihalarining tashkiliy-huquqiy mexanizmlari	83
S.A.Karabayev	
O'zbekiston tijorat banklarida valyuta operatsiyalarini amalga oshirish yo'llari	90
Yusupov Aziz Shuxratovich	
Sanoatda raqamli transformatsiyaning shakllanishi va rivojlanishi	95
Gulbayeva Feruza Islamovna	
Oliy ta'lim muassasalarining mamlakat iqtisodiy rivojlanishiga ta'siri.....	102
Sherov Alisher Bakberganovich	
Maxsus kiyimlar tikishda foydalaniladigan gazlamalar tahlili	107
Sayidova Maftuna Hamroqul qizi	
O'zbekistonda elektron bank xizmatlarini o'zgartirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish	111
Umarova Malika Baxtiyarovna	
Оценка влияния налоговой системы на финансовое состояние организаций	116
Умида Юлдашева	
Теоретическое обоснование интернет-маркетинга в социальных сетях	120
Арипходжаев Саидамир Фузулиддинович	

Sport tashkilotining marketing strategiyasini ishlab chiqish.....	127
Ismoilov Sherzod Dilshodovich	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishda klaster tizimini joriy qilish jarayonlari.....	132
Ziyadullayev G'ayrat Umidulla o'g'li	
Hududlar soliq salohiyatini oshirishda soliq risklarini boshqarishning zamonaviy tendensiyalari	138
Sharipov Narzullo G'ulomovich	
O'zbekistonning xalqaro bozordagi faoliyatini kengaytirishda marketing strategiyalaridan foydalanish samaradorligi.....	144
Shadieva Madina Djaloliddin qizi	
Xususiy tadbirkorlik va kichik biznes subyektlarining rivojlanish tendensiyalari.....	148
Jumanazarova Z.K.	
Xalqaro savdning O'zbekiston iqtisodiyotiga ta'siri	154
Rashidov Bekzod Ulug'bek o'g'li, Isayev Laziz Baxtiyorovich	
Oliygochlarni optimallashtirishda sinergiya samarasiga erishish yo'llari	158
Adizov Sanjar Rashidovich	
Iqtisodiyotni raqamlashtirish sharoitida bank tizimining barqarorligini ta'minlash asosida aholi kambag'allik darajasini qisqartirish	165
Xoliyorov Murod Qahramon o'g'li, Xoliyova Shoxista Qahramon qizi	
Концептуальная основа маркетинга в социальных сетях в туризме.....	174
Касимова Зилова Гуламиддиновна	
O'zbekistonda don mahsulotlari klasterlarida ishlab chiqarish va xo'jalik faoliyatini rivojlantirish	182
Alimov G'ayratjon Abduraxmon o'g'li	
Актуальные проблемы и пути решения приватизации государственного имущества в узбекистане	186
Шахзод Сайдуллаев	
Ttijorat bank daromadlaridagi risklarni baholash va boshqarishni takomillashtirish	192
Ahmedov Komron Muhammadaliyevich	
Sanoat korxonalarini iqtisodiy salohiyatini oshirishga ta'sir etuvchi omillar tahlili.....	196
Quyjanov Xurshid Abdullayevich	
Tashkilotning moliyaviy natijalarini hisobga olishda auditni takomillashtirish masalalari	200
Bakayev Xurshid Maxmudovich	
Yirik soliq to'lovchilar bo'yicha hududlararo davlat soliq inspeksiyasi o'rni va ahamiyati.....	206
Normurzaev Umid Xolmurzaevich	
Анализ международного опыта в сфере тепличного овощеводства	214
Нурутдинова Зухра Алишеровна	
Hududda turizm xizmatlarini rivojlantirishda xorijiy mamlakatlar tajribalarining mohiyati	220
Madaminova Sanobar Askarovna	
Hududning iqtisodiy o'sishini "yashil" iqtisodiyot asosida shakllantirishning nazariy asoslari.....	226
Shomirzayev Abdug'affor Abdujabbor o'g'li	
Davlat tibbiy sug'urta jamg'armasi faoliyati tahlili.....	230
Umurzakova Mo'tabarxon Nodir qizi	
Qurilish materiallarini ishlab chiqarish korxonalarining boshqarish tizimini takomillashtirish.....	234
Uzakova Umida Ruziyevna	
O'zbekistonda turistik majmualarni boshqarishning zamonaviy konsepsiyalari va yondashuvlarining metodologik jihatlarini.....	241
Xomidov Qaxxorali Qurbonali o'g'li	
Aktiv va reaktiv quvvatlari tushunchasi va ularni soliqqa tortishdagi mavjud muammolar	247
Boykabilov Bahodir Mustafayevich	

Kichik sanoat zonalari korxona va mahsulotlar raqobatbardoshligini baholashga uslubiy yondashuv	251
Ozoda Batirovna Sakiyeva	
Investitsion jozibadorlikni baholashning uslubiy jihatlari	255
N.N.Zikrillayev	
Hududlarda turizm tarmoqlari infratuzilmasi va uni rivojlantirishni boshqarishning metodologik jihatlari	263
Saidova Dilfuza Abdufattohovna	
The connection of legal protection of geographical indications and state's economic growth	268
Almosova Shahnoza Sobirovna	
Kichik biznesning integratsiyalashuv mexanizmlarini shakllantirish	273
Israilov Rustam Ibragimovich	
Aksiyadorlik jamiyatlarida biznes jarayonlarni samarali boshqarishning nazariy asoslari va o'ziga xos xususiyatlari	277
D.D. Suvanova	
Оптимизация маркетинговой деятельности вузов узбекистана для привлечения абитуриентов	283
Шамшиева Наргизахон Носирхужа кизи	
Davlat budjetidan aholini uy-joy bilan ta'minlashning o'ziga xos xususiyatlari	290
Xannarov Komiljon Karimovich	
Tijorat banklarida transformatsiyalashuv jarayonlarining tahlili	296
Yoqubov Murodjon Valibekovich	
Роль инновационных инфраструктур в обеспечении конкурентоспособности промышленных предприятий	302
Каримов Хожакбар Махамаджон угли	
O'zbekiston qishloq xo'jaligida Osiyocha ishlab chiqarish usuliga asos solinishi	306
Abdulla Abduqodirov	
Kichik biznes korxonalari ishlab chiqarishida innovatsion jarayonlarni tadqiq qilish yo'llari	312
Nasrullayev Feruz Furqatovich	
Ijtimoiy-iqtisodiy adolat – barqaror rivojlanish kafolati	318
Alimov Nasimjon Hoshimovich	
“Istiqlol” memhonxonasi reklama faoliyati tahlili	322
Musayeva Shoirazimovna, Usmonova Dilfuza Ilhomovna	
To'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda asosiy belgilovchi omillar	328
Xaydarov Xurshidbek Latipjonovich	
Enhancing Industrial Efficiency through Integrative Sustainability Approaches	334
Kholmukhamedova Feruza	
Современные способы получения нефтяных битумов	338
Юлдашев Норбек Худайназарович, Махмудов Мухтор Жамолович, Комолов Руслан Илхомбекович	
O'zbekistonda agrobiznes orqali hududlarni rivojlantirish masalalari	342
Islomov Jamshed Davronovich	
Зарубежный опыт трансформации железнодорожной транспортной системы	347
Саримсакова Малохат Хикматуллаевна	
Sog'liqni saqlash sohasida davlat xususiy sherikligini tashkil etishning mintaqaviy xususiyatlari	351
Qurbanov Jumanazar Omonovich	
Savdo korxonalarida buxgalteriya hisobini tashkil etish hamda hisob siyosatini shakllantirish	354
Uzakov Utkir Abdusattarovich	
Sanoatda raqamli transformatsiyaning shakllanishi va rivojlanishi	357
Gulbayeva Feruza Islamovna	

Ta'lim muassasalarida namunaviy shtat, jadvallarni tuzish tartiblarini takomillashtirish	364
Ortiqov Xamroqul Abdumajidovich, Boliyev Bahromjon Rustam o'g'li	
Mamlakatimizda turizm sohasini istiqbolda rivojlantirishga ta'sir etuvchi ekzogen omillar tahlili	369
Yuldasheva Dilnoza Ulug'bekovna	
O'zbekiston Respublikasi tijorat banklarining masofaviy va boshqa xizmatlar bozorida raqobatni rivojlantirish masalalari.....	378
Ortiqov Oybek Abdullayevich	
Transport infratuzilmasining xususiyatlari.....	390
Shodmonbekova Nodira Kamoljon qizi	
Asosiy vositalarni xalqaro standartlar asosida hisobga olish tartibi	394
Shermamatov Sirojiddin Xaydarovich	
Logistika jarayonlarida raqamli yechimlar.....	399
Yarashova Vasila Kamalovna, Allabergenov Sherzod Maksudbayevich	
To'g'ridan to'g'ri sug'urta qilish operatsiyalari bo'yicha daromadlarning hisobini takomillashtirish.....	403
Abdusaidov S.J.	
Venchur kapitali: kelib chiqish tarixi va ilg'or horijiy tajribalar.....	409
Do'stov Firuz Ilxomovich	
Анализ статистического исследования рынка паломнического туризма в республике узбекистан	414
Мустаева Шохида Саъдуллаевна	
Структурно-функциональный анализ гастрономического туризма в республике узбекистан	420
Салиева Екатерина Сергеевна	
Вопросы привлечения внешнего финансирования металлургических предприятий в узбекистане.....	427
Татьяна Будей	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda investitsiyalardan foydalanishning afzalliklari	431
Khusanov Nodirbek Djumanazarovich	
Innovatsion g'oyalar va yangi ilmiy ishlanmalar asosida innovatsion mahsulotlar yaratishning boshqaruv tizimi samaradorligini oshirish yo'llari.....	437
Daliyev Xusan Xojakbarovich	
Macroeconomic factors in the development of the banking performance	442
Mamadiyorova Madina Nuriddin kizi, Dr.Susanti Kurniawati, X.S.Umarov	
Mamlakatimizda oziq-ovqat sanoatini rivojlanish holati va uning dolzarbligi	449
Turg'unov Muxriddin Mo'ydinjon o'g'li	
Ecological sustainability and trade: economic and environmental implications of uzbekistan's accession to the WTO	453
Mironshokh Sattarov, Denny Andriana, Sirojiddin Yangiboyev	
Hududiy turizm rivojlanishining iqtisodiy samaradorligini oshirishni o'ziga xos tendensiyalari.....	458
Dustmurodov Orifjon Ismatilloevich	
Jismoniy shaxslar daromadlarini soliqqa tortishning ilmiy – nazariy asoslari.....	468
Davletov Po'lat Torabayevich	
Ekoshahar tashkil etishda "yashil" belbog' hamda "yashil" makonning o'rni	476
Karimova Muqaddas Zabixullayevna	
Необходимость изучения механизма управления социально-трудовыми отношениями при переходе республики узбекистан на "зеленую" экономику.....	479
Раматов Зафарбек Жуманиязович	

Klasterlarning rivojlanish tarixi, ularning o'ziga xos xususiyatlari va raqobatbardoshlikdagi o'rni.....	482
Sherkulov Shohruh Erkin o'g'li	
Soliqlarni raqamlashtirish: QQS ning muammo va istiqbollari	486
Abdulxayeva Shahnoza Muhammadiyevna	
Dehqon va tomorqa xo'jaliklarida sug'oriladigan yerlarning unumdorligini oshirish yo'llari.....	492
Xo'jageldiev Chorshanbi Pardayevich	
Topical issues of analytical support for financial resources management of business entities in modern conditions	498
Jiyanova Nargiza Esanboyevna	
Исследование цифровой валюты центрального банка как новой формы денег	506
Якубова Шамшинур Шуҳратовна	
Структуризация прибыли предприятия, факторы формирования и выявление резервов её повышения.....	513
Гафурова Азизахон Фатиховна	
Xorijiy mamlakatlarda oilaviy migratsiya masalalari.....	517
Kadirova Zulayho Abduhalimovna, Gaziyeva Sulxiya Saidmashrafvna	
Ta'limda innovatsion tadbirkorlikning tarixiy rivojlanishini asosiy bosqichlari.....	522
Madaminova Xusnidaxon Shuxratovna	
Integratsiya jarayonida bog'dorchilikda klasterlarni barpo qilishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlar va tarkibiy o'zgarishlarga ta'siri	526
Ergashov Ulug'bek Zoxidjonovich	
Banklarning moliyaviy xavfsizligi va uning iqtisodiy xavfsizlikka ta'siri.....	532
Mamatov Mamajan Axmadjonovich	
Qishloq xo'jaligida pillachilik biznesini rivojlantirish istiqbollarini belgilash jarayonini ekonometrik modellash tirish.....	535
Turgunov Odilbek Maripovich	
Zamonaviy pul-kredit siyosatining iqtisodiy o'sishni ta'minlashdagi rolini baholash	542
Mamanazarov Abdusamat Abdusaitovich	
The unique characteristics of governance systems in various countries: a comparative analysis.....	549
Bozorboev Otamurod Nurmuxammad ugli, Denny Andriana, Usmanov Bunyod	
GREEN ECONOMY AND GREEN CHEMISTRY: principles, priorities, advantages and it's impact to the future.....	553
Fozilova Firangiza Komilovna, Zokirova Ferangiz Zafarovna	
Kichik biznesda yoshlar tadbirkorligini shakllantirish va rivojlantirishning mohiyati va ahamiyati.....	557
Karimova Mavjuda Boxodirovna	
Tijorat banklari raqobatbardoshligini oshirishda xorijiy mamlakatlarning ilg'or tajribalari va ulardan foydalanish yo'llari	562
Zaynutdinov Bunyodjon Odiljon o'g'li	
Temir yo'l transportida yuk tashish samaradorligining iqtisodiy negizi tushunchasi va xususiyati.....	568
Shukurova Sultana Said Sultanovna	
Tashqi savdo va iqtisodiy o'sish o'rtasidagi o'zaro aloqalarining hozirgi holati va tendensiyasi.....	572
Hayitova Nigora Ilxomovna	
Mamlakat tashqi qarzini boshqarishning samarali yo'llari	576
Choriyev Fazliddin Ishkuvatovich	
A comparative analysis of investment risk management in the non-profit sector	583
Rakhimov Shoxrux Abduqaxxor O'g'li, Muhamad Arief Ramdhany	
Роль налога на доходы физических лиц в формировании бюджета узбекистана.....	587
Наврузова Фароғатхон	

Принцип работы электронных денег в форме электронных кошельков в банковском секторе	592
Ширинова Шохсанам Собир кизи	
Дальнейшее повышение эффективности деятельности постов удаленного электронного декларирования путем преобразования их структуры и алгоритма взаимодействия	598
Вахидова Феруза Алимовна	
Ishbilarmonlik muhitining mohiyati hamda uni baholashning zamonaviy usullari	603
Majidov Faxriddin Abdurazzok o'g'li	
Davlat moliyaviy siyosatining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati	609
Jabborova Dilafruz Sodiq qizi	
Mamlakat iqtisodiyoti rivojlanishida kichik biznes subyektlari faoliyatining ahamiyati	614
Ismoilov Narimonjon No'monjon o'g'li	
Tijorat banklari tomonidan biznes loyihalarni moliyaviy qo'llab-quvvatlashning o'ziga xos xususiyatlari	619
Asrorov Azizbek Isomiddin o'g'li	
Telekommunikatsiya sanoatining rivojlanish tendensiyalari	625
Toshmatov Salohiddin Zayniddinovich	
O'zbekistonda xizmatlar sohasi va uning amaldagi holati tahlili	631
Suyunov Asror Baxtiyorovich	
Makroiqtisodiy ko'rsatkichlarning atrof-muhitni yaxshilash va iqlim o'zgarishlariga qarshi kurashish munosabatlari tahlili	637
Raximova Mohinur Dilshod qizi	
OTMlarining ta'lim faoliyatini boshqarish jarayonida qo'llaniladigan innovatsion shakl va metodlar	645
Esanova Shohida Utkirovna	
Investitsiya loyihalari samaradorligini baholashda moliyaviy modellashtirishning muhim jihatlari	651
Rabimqulov Sherzod Murtozayevich, Zokirova Feruza Farxod qizi	
Internal factors influencing the competitiveness of the textile industry	657
Ikramova Nodira Burkhon kizi	
Mamlakatimiz tijorat banklari aktivlari samaradorligini baholash dolzarbligi	662
Xolmuradov Musurmon Avlaqulovich, Baltabaev Maxmud Toshpo'latovich	
Xalqaro bozordagi eng katta birlashish va sotib olish (m&a) opertsiyalari bo'yicha tahlili	667
Ahamdjonov Abdulloh Ahadjon o'g'li	
The impact of markets for innovative banking products on the economy	675
Abdurakhimova Dilara Karimovna	
Increasing the effectiveness of using marketing tools in public transport	686
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, G'iyosidinov Boburbek Baxtiyor o'g'li, Wang Cheng	
E-commerce strategies for global market expansion	694
Allanazarova Dilnoza, Gulnora Abdurakhmanova, Vanessa Gaffar	
Chinese commercial banks experience in asset diversification	704
Uktamova Nozima Narzulla kizi	
Issues of greening the economy in ensuring sustainable economic growth	708
Nurmetova Muyassar Jumanazarovna	
“Риск-ориентированный надзор в банковском секторе узбекистана: актуальные практики и вызовы”	712
Суюнов Жасур Бозорович	
Рейтинг устойчивости субъектов предпринимательства: некоторые теоретические и практические аспекты	715
Исроилов Баходир Ибрагимович, Ibragimov Boburshoh Boxodir ugli	

Tijorat banklarida kredit riskini boshqarish amaliyotini takomillashtirish yo'llari.....	718
Raxmanov Ilxom Xurramovich	
O'zbekistonda moliyaviy razvedka xizmati faoliyatini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari	725
Abdug'aniyev Uchqun Habibulla o'g'li, G'aniyev Samariddin Murodullo o'g'li	
Передовые методы сбора данных для точных маркетинговых исследований	730
Бекназова Комилахон Миркамол кизи	
Budjet tashkilotlarida ichki auditni tashkil etish va uning uslubiyotini takomillashtirish.....	733
Alimardonov Muxammadi Ibragimovich, Djalilova Malika Shuxratovna	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalangan holda logistikaning nazariy va uslubiy asoslari.....	740
Mirzanova Nozima Maratovna	
Tijorat banklarining transformatsiyalash jarayonlarini masofaviy bank xizmat turlari orqali rivojlantirish	744
Farmanova O'g'iloy Aliqul qizi	
Budjet daromadlarini shakllantirishning xorij tajribasi	748
Saipnazarov Shaylavbek Aktamovich	
Ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar – o'zbekistonni yanada rivojlantirish strategiyasining tarbiyaviy omili.....	753
Gulxayo Samandarova Abdulkarim qizi	
Potential of vineyard tourism in Cappadocia region	761
Xashimova Shaxnoza Shuxrat qizi	
Aloqa xizmatlarini ko'rsatishning bugungi muammo va yechimlari.....	767
Shirinova Gulnoza Xudoyor qizi	
Mamlakatlarga xos xatarlarni baholash metodologiyalari tahlili	771
Bahriddinov Viqorjon Akbar o'g'li	
Tijorat banklarida faktoring operatsiyalariga ta'sir qiluvchi omillarning empirik tahlili	779
Usmonov Farrux Farxodovich	
A Comprehensive Analysis between Entrepreneurship and Unemployment in Uzbekistan.....	787
Shomurodov Tokhir Boymurod ugli, Rakhmonov Bekzod Sharibjon ugli, Kuziyeva Gulnoza Rashidovna	
English language competency as a catalyst for promoting sustainable development education in economics programs	792
Askarova Feruza Abdullaevna	
O'zbekiston misolida inson kapitali va tadqiqotlar boshqaruvini tadqiq qilish.....	798
Abdullayev Baxodir	
The role of insurance enterprises in securing global maritime trade.....	804
Sohibjamol Abirkulova	
Fond bozori orqali investitsiya faoliyatini moliyalashtirish yo'llari.....	809
Haydarov O'ral Axmadovich	
Bozor bahosi usullari asosida loyiha tannarxining bir qismi sifatida mehnat xarajatlarini hisoblashning iqtisodiy modeli.....	815
Suvonov Bekniyoz Baxtiyor o'g'li	
Анализ теоретического основы государственного внутреннего финансового аудита Республики Узбекистан.....	821
А.Нурниязов, Б. И. Исроилов	
O'zbekistonda kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishda infratuzilmaning ahamiyati.....	829
Raxmonov Bekzod Sharibjon o'g'li, Shomurodov Tohir Boymurod o'g'li, Botirova Hulkan Olimjonovna	
Innovatsion biznesni rivojlantirishning nazariy jihatlari.....	836
M.E.Ostanova	
O'zbekiston respublikasi davlat budjeti daromadlarini o'rta muddatli prognozlash.....	841
Fayzullayev Doston Mahmud o'g'li	

Conceptual Foundations of Applying Public-Private Partnership Mechanisms in the Tourism Sector	847
Saidov Utkir Uralboyevich	
Tijorat banklarining likvidligini ta'minlashda xorij tajribasi.....	852
Sattorova Nasiba G'anijon qizi	
Sanoat tarmog'ini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishini statistik baholash.....	856
To'rayeva Zilola Turg'unovna	
Tadbirkorlik faoliyatida mijozlar bilan barqaror aloqalarni o'rnatishda CRM strategiyalarining roli.....	860
Xalilova Nafisa Komilovna	
Ways to improve the efficiency of banking services in our country	863
Muminova Masuda Bakhtiyorovna	
Agrar sohada investitsion loyihalarni tutgan o'rni va o'ziga xos jihatlari.....	867
Utanov Bunyod Kuvandikovich	
Анализ тенденций развития инновационной деятельности свободных экономических зон узбекистана.....	872
Ачилова Ширин Шавкат кизи	
Korxonani boshqarish samaradorligini oshirish yo'llari	880
Nazarov Sherzod Abdusattor o'g'li	
Роль акционерных обществ в национальной экономике: анализ вклада крупных акционерных обществ в валовой внутренний продукт Узбекистана, их роль в создании рабочих мест и осуществлении инновационной деятельности	884
Халекеева Зоя Пирниязовна, Эшов Алишер Ахтамович	
Investitsiya faoliyatini moliyalashtirish manbalarini shakllantirishning mohiyati va nazariy asoslari	888
Ashurov Azizbek Asqaraliyevich	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda erkin iqtisodiy zonalarining ahamiyati	892
Xakimova Gulzora Jamshidovna	
Xorijiy mamlakatlar miqyosida elektron xizmatlarning rivojlanish tendensiyalari va ularning ko'rsatkichlari.....	896
Xudoyorova Mehrangiz	
Iqtisodiy o'sish samaradorligini ta'minlashda tabiiy va moliyaviy resurslardan unumli foydalanish masalalari.....	901
Xomidova Kamola G'olib qizi	
"Silk road stations" turizm rastalarini tashkil etish loyihasini amalga oshirishning tashkiliy-iqtisodiy yo'nalishlari	907
Suxrob Ramazonovich Bobokalonov	
Investitsiya loyihalarini moliyalashtirishda fond bozorining rolini oshirish mexanizmlari.....	916
Kamilova Iroda Xusnitdinovna	
Transport xizmatlari bozorini shakllantirish va rivojlantirishning respublikamizdagi ahamiyati.....	921
Muxtorova Indirabonu Yasharbek qizi	
Banklarda kredit operatsiyalari hisobi va tahlilini takomillashtirish yo'llari.....	927
G'olib Tashmanov, Hilolaoy Egamberdiyeva	
Innovatsion iqtisodiyotda telemeditsina xizmatlarini tashkil etishning zamonaviy shakllari.....	933
S.M. Raximova	
Marketing tadqiqotlarining iqtisodiy mazmuni, turlari va bozorni segmentlarga ajratish masalalari.....	937
Valiyeva Aziza	
G'allachilik klasterlarini shakllantirishning zarurati, bosqichlari va faoliyatining xususiyatlari.....	942
Ilmuratov Shavkat Maxsumovich	

Boshqaruv hisobi tizimida budjetlashtirishning nazariy-metodologik jihatlarlari	949
Urmanova Umida Xakimdjanoyna	
Пути обеспечения инвестиционной привлекательности коммерческих банков узбекистана на основе зарубежного опыта	954
Тилеумуратов Азамат Азатович	
Temir yo'l transportida yo'lovchi tashish faoliyatini rivojlantirish yo'nalishlari	959
Ozatbekov Yusupxon Farhod o'g'li	
Mamlakatimizning eksport imkoniyatlari va muammolari.....	964
Ansabxon ZAKIROV	
Цифровизация и прогнозные параметры экспортного потенциала субъектов малого бизнеса	967
Мирзахаликов Бобир Бахтиёрович	
Зелёный энергопереход как фактор устойчивого развития энергетики Узбекистана.....	971
Юсупов Ёкуб Рустамович	
Модели и тенденции развития формирующихся финансовых рынков	978
Кадинова Хадича Тураевна	
Yashil iqtisodiyot xususiyatlari va rivojlanish omillari.....	983
Israilova Shoira Turg'unovna	
Davlat moliyaviy nazorati organlarining samaradorligini oshirish yo'nalishlari.....	987
Zuparov Abzaljon Batirjonovich	
Методика расчета устойчивого развития предприятий тэк на основе сводных интегральных индексов.....	991
Г.Ж. Аллаева	
Chet mamlakatlar pensiya tizimining o'ziga xos xususiyatlari.....	995
Tursunov Zohidxo'ja Orifovich	
Davlat fiskal va monetar siyosatining vujudga kelishi.....	1002
Xudaybergenova Nigora Turgunboyevna	
Aksiyadorlik jamiyatlarining innovatsion loyihalarni moliyalashtirishda banklarning rolini oshirish	1005
Saidaxmedova Aida Mirzayevna	
Xarajatlar hisobini mhxs asosida tan olishning o'ziga xos xususiyatlari	1010
Xaydarova Surayyo Nasirdinovna	
Zamonaviy turizm yo'nalishlari yangiliklarini sohaga tadbqiq etish va turizm bozorini rivojlantirishda aqlli (smart) texnologiyalardan foydalanishning ahamiyati.....	1016
Sangirov Utkir Xudoyberdiyevich	
Sanoat korxonalarining raqobatdoshligini ta'minlash salohiyati	1021
To'raev Sardorbek To'raevich	
Kichik biznes subyektlari faoliyatini innovatsion rivojlantirish omillari	1025
Musayev Ozodjon Shavkat o'g'li	
Agrar soha taraqqiyotida xorijiy investitsiyalarning roli.....	1031
Ko'chqarov Fayzullo Abdujabborovich, Mamatov Baxadir Safaraliyevich	
Оценка влияния введения цифровой валюты на денежную сферу	1041
Якубова Ш.Ш.	
Importance of staff service quality at uzbek national restaurants in uzbekistan.....	1046
Shodiyona Sanginova	
Budjet tashkilotlarida qurilish-ta'mirlash xarajatlari hisobining asoslari.....	1051
Azizova Zilola Lochin qizi	
Biznes sohasi uchun oliy ma'lumotli boshqaruv kadrlarini sifatli tayyorlash masalalari.....	1057
Shabnam Djumaniyazova	

Hududlarda kichik va oʻrta biznesni rivojlantirishda xorijiy tajriba.....	1064
Bozorov Ilyos Isomiddinovich	
Toʻqimachilik mahsulotlarini xalqaro sifat standartlari asosida yevropa ittifoqiga eksport qilish imkoniyatlari.....	1071
Raximova Moxigul Isroiljanovna	
Natural Language Processing of Cognitive Metaphors in Eco-Marketing	1074
Bakhtiyor Djurakulovich Safarov, Abdusaidova Gulhayo Bakhridin qizi	
Sugʻurta kompaniyalarning investitsion faoliyatining mamlakat iqtisodiyotida tutgan oʻrni	1079
Samijonov Musobek Gʻayratjon oʻgʻli	
Investitsiya portfelini shakllantirishda moliyaviy risklarni boshqarishning chiziqsiz modellari	1083
Shirin Zafar qizi Tursunxodjayeva	

INVESTITSIYA PORTFELINI SHAKLLANTIRISHDA MOLİYAVIY RISKLARNI BOSHQARISHNING CHIZIQSIZ MODELLARI

ORCID: 0009-0000-2340-9667

Tursunxodjayeva Shirin Zafar qizi

PhD, Tashkent davlat iqtisodiyot universiteti,

"Moliya va moliyaviy texnologiyalar" kafedrası dotsenti

Annotatsiya: Ushbu maqolada investitsiya portfelini shakllantirishda moliyaviy risklarni boshqarishning chiziqli model-lari, xususan, refleksivlik, "shovqinli savdo", kogerent bozor, fraktal bozor, heterojen bozor, moslashuvchan bozor, kashf qilinuvchi bozor, yangilik-rivoyat va subyektivlik bozori kabi gipotezalar yoritilgan. Ushbu metodologiyalarni kelib chiqishi, mohiyati va nazariy ahamiyati tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: fond bozori, investitsiya portfel, moliyaviy risk, metodologiya.

Abstract: This article covers nonlinear models of financial risk management in the formation of an investment portfolio. In particular, hypotheses such as reflexivity, "noisy trading", coherent market, fractal market, heterogeneous market, flexible market, discovery market, novelty-narrative, and subjective market are studied. The origin, essence, and theoretical importance of these methodologies are analyzed.

Key words: stock market, investment portfolio, financial risk, methodology.

Аннотация: В данной статье рассмотрены нелинейные модели управления финансовыми рисками при формировании инвестиционного портфеля. В частности, такие гипотезы, как рефлексивность, «шумная торговля», согласованный рынок, фрактальный рынок, неоднородный рынок, гибкий рынок, рынок открытий, новизна-поведостовательный и субъективный рынок. Анализируются происхождение, сущность и теоретическое значение этих методологий.

Ключевые слова: фондовый рынок, инвестиционный портфель, финансовый риск, методология.

KIRISH

XX asrning 70-yillaridan boshlab chiziqli modellar to'laqonli rivojlanishiga ulgurmay, bir vaqtning o'zida uning haqiqiyligiga shubha bilan qarash boshlangan. Shunga ko'ra, investitsiya portfelini shakllantirish metodologiyasining keyingi bosqichlarida chiziqli modellar va "Samarali bozor gipotezasi" ning kamchiliklarini bartaraf etuvchi, moliya bozorining haqiqiy holatini to'g'ri baholovchi bir qancha konsepsiyalar ishlab chiqildi. Ushbu konsepsiyalar investitsiya portfelini shakllantirishda moliyaviy risklarni boshqaruvchi chiziqli bo'lmagan modellarning rivoji bilan bog'liq bo'lgan (1-jadvalga qarang).

1-jadval. Investitsiya portfelini shakllantirishda moliyaviy risklarni chiziqli modellari evolyutsiyasi.

Gipoteza	Asoschisi	Mohiyati
Refleksivlik	J.Soros (1987)	moliyaviy instrumentlarning narxi investorlar qabul qilgan qarorlariga bog'liq
"Shovqinli savdo"	Shleifer va Summers (1990) ¹	U moliyaviy bozorlarda investorlarning hissiy reaksiyalari, kayfiyati va kognitiv tarfakashliklarini tushunish muhimligini ta'kidlaydi.
Kogerent bozor	Tonis Vaga (1990) ²	Moliyadagi modellashtirish va nochiziqli dinamikani tushunish zarurati ko'rsatadi.
Fraktal bozor	Edgar Peters (1994) ³	Investorlar bir hil (homogeneous) emas, balki "investitsiya ufq" ⁴ iga qarab turlicha (heterogeneous) ekanligini tushunish zaruratini ko'rsatdi

1 A.Shleifer, and L.H. Summers. (1990) "The noise trader approach to finance", The Journal of Economic Perspectives, Vol. 4 No. 2, pp. 19-33.

2 T. Vaga, (1990) "The coherent market hypothesis", Financial Analysts Journal, Vol. 46 No. 6, pp. 36-49.

3 E.E.Peters. (1994) Fractal Market Analysis: Applying Chaos Theory to Investment and Economics, 1st ed., Wiley, New York.

4 Investitsion ufq investor investitsiya qilishni kutayotgan vaqtni yoki investitsiya qilish orqali moliyaviy maqsadlariga erishishni rejalashtirgan vaqtni anglatadi.

Heterojen bozor	Ulrich Muller va boshqalar (1995) ⁵	bozor ishtirokchilarining xatti-harakatlaridagi xilma-xillik moliyaviy bozorlarni shakllantirishda muhim rol o'ynashini taklif qiladi. Bu xilma-xillik risk va daromadga, narxlarni aniqlashga, bozor dinamikasiga va tartibga solish masalalariga ta'sir qiladi.
Moslashuvchan bozor	Endryu Lo (2004) ⁶	Bozor samaradorligi statik emas, balki har qanday vaqtda turli manfaatdor tomonlar o'rtasidagi o'zaro raqobat va ta'sirga qarab dinamik ekanligini tushunish zaruratini ko'rsatdi.
Kashf qilinuvchi bozor	Kleinxayer va Mayer (2020) ⁷	Moliyaviy aktivlar narxini shakllantirishda rivoyatlarning rolini ta'kidlaydi.
Yangilik-rivoyat	N.Mangi (2021) ⁸	Yangi hodisaga duchor bo'lgan muhitda axborotning rolini tushunish zaruratini ko'rsatdi.
Subyektivlik bozori	R.Bocher (2022) ⁹	Empirik moliyaga multidisipliner yondashuvni qo'llash zarurati, xususan, ekonofizika usullarini qo'llash.

Refleksivlik nazariyasi

Umuman olganda, refleksivlik lotin tilidan teskari, aks ettirish degan ma'nolarni beradi. Ushbu atama yuzaga kelishiga ko'p yillar bo'lgan bo'lsada, uni iqtisodiyotga bog'liqligini birinchi marta 1987-yilda Jorj Soros o'zining "Moliya alkimyosi" ilmiy ishida olib chiqqan. J.Soros fikriga ko'ra, moliya bozorida moliyaviy instrumentlarning narxi investorlar qabul qilgan qarorlariga bog'liq. ya'ni, moliya bozoridagi reallik shunchali aks ettirilmaydi, balki investorlar tomonidan shakllantiriladi. Aynan refleksivlik moliya bozorida yuzaha kelishi mumkin bo'lgan hodisa va investor tomonidan qabul qilingan qarorlar o'rtasida ikki tomonlama bog'liqlik mavjudligini bildiradi. Uning ilgari surgan gipotezasi quyidagi taxminlarga tayanadi:

- moliya bozori kutilayotgan hodisalar rivojiga ta'sir qilishi mumkin;
- moliyaviy bozorda doimo u yoki bu yo'nalishda imtiyozlar mavjud.

"Shovqinli savdo" gipotezasi

Chiziqsiz modellarning asosi bu "shovqinli savdo" gipotezasini rivojlanishi bilan boshlangan. Ushbu gipoteza Fisher Blek tomonidan 1983-yilda "shovqinli savdo" terminini kiritish bilan asos solingan. Unga ko'ra, har qanday ma'lumotni zaruriy axborot sifatida ko'rib, boshqalarda ega bo'lmagan noyob ma'lumotga ega bo'lganday yuqori riska berilib savdoga kirishishadi. Ushbu savdo kirishuvchi investorlarni "shovqinli treydor" deb nomlashgan. Ammo, F.Blek o'z tadqiqotida bu atamaga aniqlik kiritib o'tmagan bo'lsa-da, Shleyfer, Valdman, Sammers va De Long kabi iqtisodchi olimlar ilmiy ishlarida "shovqinli treydor" atamasiga aniqlik kiritib ketdilar. Emperik tadqiqotlar shunday treydlarga individual investor va jismoniy shaxslarni kiritganlar. Tadqiqotlar aynan shu investorlar o'zlarining noratsional harakatlari tufayli tizimli ravishda zararga kirishlari aniqlangan. Ushbu hodisani o'rgangan iqtisodchi olim R.Shiller "shovqin treydor" larining aynan shu harakati moliya bozorida tasodiy narx o'zgarishlariga olib kelishini aniqlagan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Sammers va Shlifer "shovqin treydor"lari yondashuvi 2 taxminga asoslanadi: birinchidan, ba'zi investorlar to'liq oqilona emas va ularning risklili aktivlarga bo'lgan talabiga asosiy yangiliklar bilan to'liq asoslanmagan e'tiqodlari yoki hissiyotlari ta'sir qiladi; ikkinchidan, "shovqinli savdo" konsepsiyasiga ko'ra moliya bozorda arbitraj operatsiyalar amalga oshirishi mumkin bo'lsa-da, ular o'zining yuqori risk darajasiga ega ekanligi bilan chegaralangan. Ushbu ikkita taxmin birgalikda investorlarning kayfiyatidagi o'zgarishlar arbitrajlar tomonidan to'liq qarshi olinmasligi va hatto fundamental yangiliklarga asoslanmagan bo'lsa ham xavfsizlik daromadlariga haqiqiy ta'sir ko'rsatishi mumkinligini aniqladi. Bu asosiy iqtisodiy sharoitlardagi o'zgarishlardan tashqari bozor harakati boshqa omillar bilan ham ta'minlanishi mumkinligi anglatadi. Shunga ko'ra, arbitrajlar harakati risk bilan chegaralanganligi bois, doimiy ravishda ushbu harakatlarga javob qaytara (qarshi tura) olmasliklari mumkin. Bunda investorlar "shovqin treydor"larining ehtimoliy harakatini ko'ra bilishi va investit-

- 5 U.A.Muller, M.M. Dacorogna, R.D.Dav, O.V.Pictet, R.B.Olsen, and J.R. Ward, (1995) "Fractals and intrinsic time: a challenge to econometricians", Discussion Paper Presented at the 1993 International Conference of the Applied Econometrics Association, Olsen & Associates, Ascona
- 6 A.W. Lo. (2004) "The adaptive markets hypothesis", The Journal of Portfolio Management, Vol. 30 No. 5, pp. 15-29, doi: 10.3905/jpm.2004.442611
- 7 M.Kleinhayer and T.Mayer. (2020) "Discovering markets", Quarterly Journal of Austrian Economics, Vol. 23 No. 1, pp. 3-32, doi: 10.35297/qjae.010050.
- 8 N. Mangee. (2021) How Novelty and Narratives Drive the Stock Market: Black Swans, Animal Spirits and Scapegoats, Cambridge University Press, New York, NY.
- 9 R. Bocher. (2022) "The intersubjective markets hypothesis", Journal of Interdisciplinary Economics, Vol. 34 No. 1, pp. 35-50, doi: 10.1177/02601079211032109

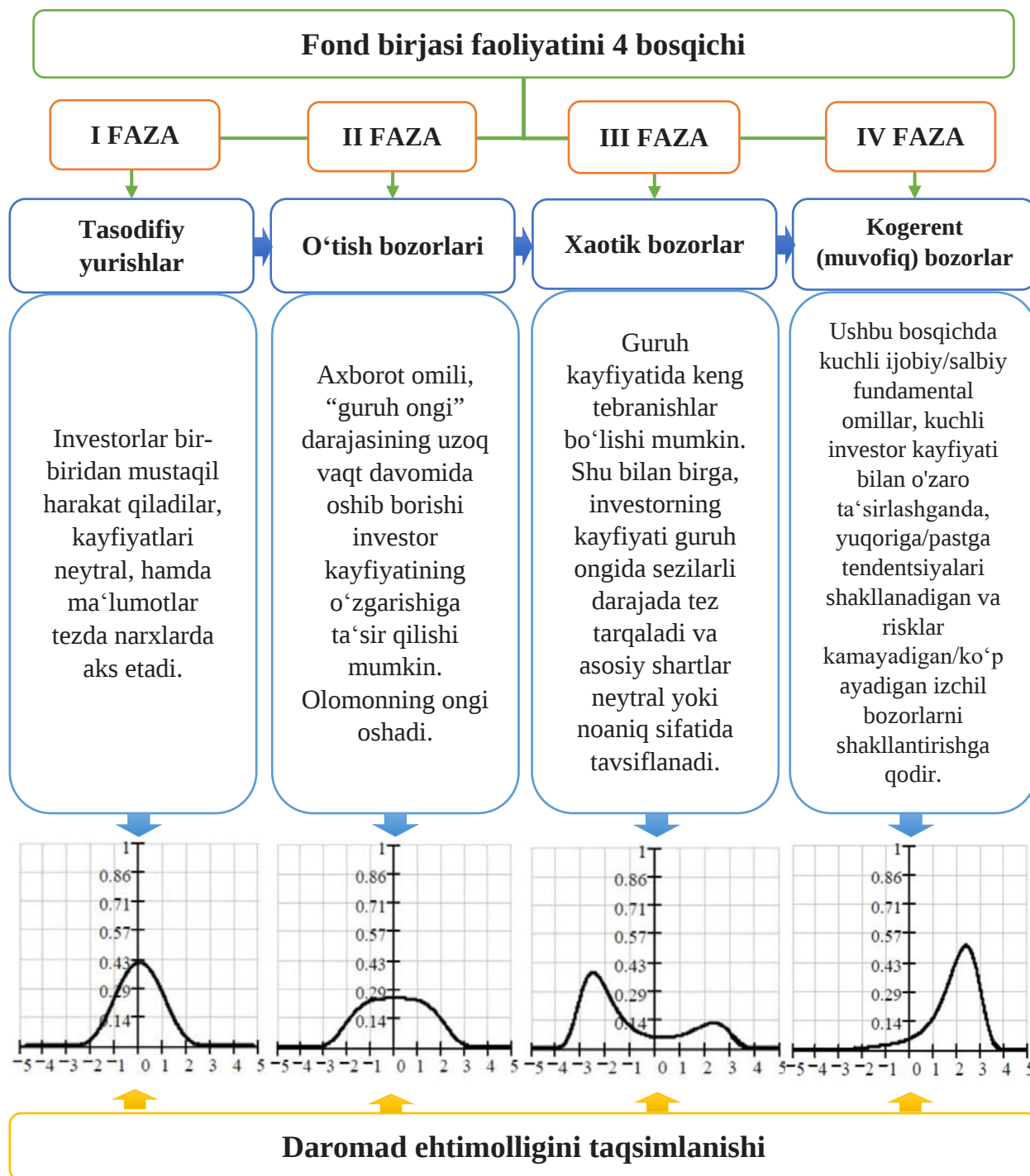

siya portfelini shakllantirishdagi qaror qabul qilish jarayonida inobatga olishlari lozim bo'ladi. Vulger va Baker investorlarning aksiya daromadligini tushuntirish qobiliyatiga bozor o'zgaruvchilari ta'sir qilishiga dalillar keltirgan bo'lsalar, Sitharam va Solanki unga so'rovlar, Nyukurukva va Sitharam onlayn xabar (matn) lardan olingan ta'surotlar ta'sir qilishini turli emperik tadqiqotlar amalga oshirgan holda isbotlashgan.

Kogerent (muvofig) bozor gipotezasi

1990-yilda Tonis Vaga tomonidan "Kogerent bozor gipotezasi" nomli chiziqsiz statistik model taklif qilindi. Ushbu gipotezaning asosiy taxminlari bozor dinamikasini vaqt bo'yicha ehtimoliy taqsimoti fundamental (iqtisodiy) shartlar va bozorning ba'zi his-tuyg'ulari (guruh ongi) tayanishiga asoslanadi.

Bu gipoteza fond birjasi faoliyatini 4 bosqichga ajratadi. (-rasmga qarang)

1-rasm. "Kogerent bozor gipotezasi"dagi fond birjasi faoliyatini 4 bosqichi¹⁰.

10 Muallif tomonidan ishlab chiqildi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

“Kogerent bozor gipotezasi” ga ko’ra, bozordagi harakatni investorlarning kayfiyati, investor hissiyotlari kombinatsiyasini va ba’zi umumiy ko’rsatmalarga rioya qilgan holda prognoz qilish mumkinligini taklif qiladi. Ushbu gipotezaning eng farqli jihati bu uning moliya bozori bosqichlar ajratilganligi, hamda ushbu bosqichlarda ishtirokchilarning harakatlari va yangi ma’lumot qabul qilishlari ham turlicha ekanligi, hamda SBG o’xshab daromadlarning taqsimoti normal taqsimotga emas, balki qimmatli qog’ozlarning kelajakdagi narxlar to’g’risidagi prognozlarni shakllantirish investorlar tomonidan yangi ma’lumotlar baholanish darajasi va qobiliyatiga bog’liq ekanligi bilan harakterlanadi. Agar moliya bozori SBG da belgilangan qoidalarga mos harakatlansa, unda KBG dan olingan xulosalar SBG bilan bir xil bo’ladi, ammo bozorda har xil keskinlik, kurtuz yoki hatto bimodallik kuzatilsa, KBG turli taqsimotlarni qabul qiladi.¹¹

Fraktal bozor gipotezasi

Mandelbrot (1970) va Peters (1991) o’z ilmiy ishlarida moliya bozorida daromadlar taqsimoti chiziqli ravishda o’zgarmasligi, unga turli hil omillar qarshilik qilishini isbotlashdi. Va fraktal bozor gipotezasini yaratishdi. Ushbu gipotezani rivojlanishiga ekonofizika fanining rivojlanishi hamda fraktal geometriya bo’yicha tadqiqotlar amalga oshirilishi kabi tarixiy voqealarning sodir bo’lishi sabab bo’ldi.

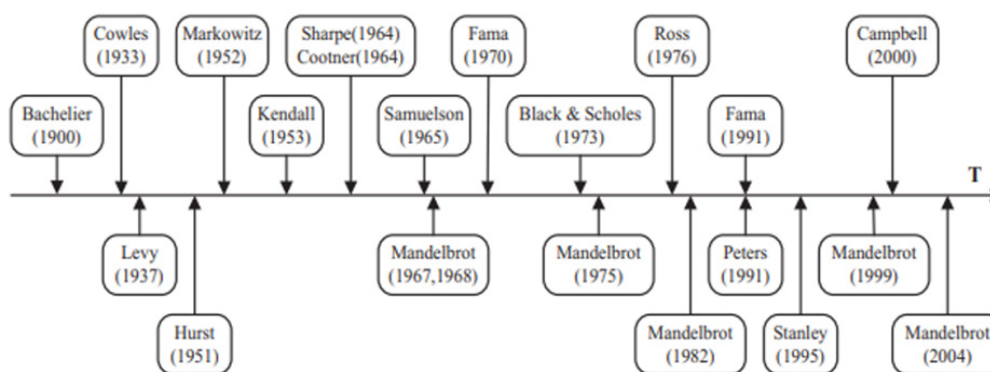
1967-yilda B.Mandelbrot moliya bozorining fraktal xususiyati nisbatan moliyaviy instrumentlarning keskin va uzluksiz tebranishlari bilan bog’liqligini ta’kidladi. U birinchilardan bo’lib, tasodifiy ko’ringan murakkab jaryonlarni aslida tasodifiy harakat kasb etmasligini fraktal geometriyadan foydalangan holda o’z yondashuvini yaratgan. Bunda, “fraktal” deganda, bir butun elementlaridan tashkil topgan tizim tushuniladi.¹² Ushbu yondashuvga ko’ra, hohlagan vaqtda fraktal tuzilmada o’zgaruvchi fraktal bilan chegaralangan holda o’zgaradi. Fraktal tuzilmada o’zgaruvchining kelajakdagi qiymati oldingi qiymatlariga bog’liqligini ko’rsatadi. Aynan fraktal tizim fraktal o’lcham bilan harakterlanadi. ushbu o’lchamni hisoblash uchun bir qancha ko’rsatkichlardan foydalanish mumkin. (misol uchun, Hurst ko’rsatkichi)

Bundan tashqari, Mandelbrot qimmatli qog’oz narxlarining o’zgarishiga Nuh (narx o’zgaruvchiligi bilan tavsiflanadi, ya’ni narxlarning to’satdan va uzluksiz ravishda katta sakrashga erishishiga ishora qiladi) va Jozep effekti (aksiya bahosining tsiklik bo’lmagan harakati hodisasi va uzoq muddatli, uzluksiz xotirasi) ta’sir ko’rsatishini isbotladi.

Hadson va Mandelbrot o’z ilmiy ishlarida fraktal geometriya muhim fan tarmog’i va metodologiyasi ekanligi, hamda nafaqat moliyaviy instrumentlar narxlarining o’zgaruvchanlik qonunini aniqlash uchun, balki optimal investitsiya portfelini shakllantirish, qayta qurish va moliyaviy riskni boshqarish uchun ham qo’llanilishini tadqiq qilishgan.

Peters birinchilardan bo’lib “Fraktal bozor gipotezasi” ni ilgari surdi. Unga ko’ra moliya bozorda moliyaviy instrumentlarning (aynan aksiya) narxi braun harakati bilan bog’liqligi, hamda uning daromadliligi uzoq muddatli xotira bilan tavsiflangan fraktal taqsimotga bog’liqligini taxmin qildi.¹³

“Samarali bozor gipotezasi”

“Fraktal bozor gipotezasi”

2-rasm. Samarali va fractal bozor gipotezalarining rivojlanish yilnomasi.

11 Steiner, M. and Wittkemper, H.-G. (1997), “Portfolio optimization with a neural network implementation of the coherent market hypothesis”, European Journal of Operational Research, Vol. 100 No. 1, pp. 27-40, doi: 10.1016/S0377-2217(95)00339-8.

12 Mandelbrot B, The fractal geometry of nature, New York, W.H. Freeman, 1982

13 Peters E. Fractal Market Analysis. Applying Chaos Theory to Investment & Economics. J. Wiley & Sons. New York. 1994.

TAHLIL VA NATIJALAR

Peters moliyaviy dinamika katta vaqt oralig'ida chiziqli bo'lmagan deterministik dinamikaning va kichik vaqt oralig'ida "rangli shovqin"ning kombinatsiyasi ekanligini ko'rsatadi. Aynan "dinamik shovqin" moliya bozorida narxlarining va trendlarning noaniq o'zgarishiga olib kelishi bilan yuqori moliyaviy riskni keltirib chiqaradi. Bunda, "dinamik shovqin" qanchalik yuqori bo'lsa, narx o'zgarish yo'nalishi ham shunchalik noaniq bo'ladi.

"Dinamik shovqin" kuzatiladigan yoki dinamik bo'ladi. Kuzatiladigan shovqin dinamikaga ta'sir ko'rsatmaydi, asosan baholashdagi xatoliklar tufayli yuzaga keladi, shuning uchun ma'lumotlarning buzilishiga olib keladi. Dinamik shovqin esa, spekulativ harakatlar yoki tashqi omillar ta'sirida dinamikaga ta'sir ko'rsatadi.

Heterojen bozor gipotezasi

1995-yilda, aynan FBG rasmiylashtirilgandan 1 yil o'tib, Muller va boshqa bir qator iqtisodchi olimlar tomonidan "Heterojen bozor gipotezasi" (HBG) ilgari surildi. Ushbu gipotezaga ko'ra, turli investorlar bir xil yangilikni savdo chastotasiga ko'ra turlicha talqin qilishi mumkinligi va investorlar bir xil emasligi, fond birjasi investorlarning yangiliklarga munosabati xarakterli muomala chastotasi va vaqt ufqiga bog'liq bo'lishi ko'rsatiladi. Fraktal bozor, moliyaviy riskdan qochish darajasidagi farqlar va ishtirokchilarining heterojen bozordagi faoliyati turli vaqt uqlari ta'siri ostida bo'lishidan tashqari, tranzaksiya xarajatlari, shuningdek institutsional cheklovlar bilan tavsiflanishi mumkinligini aniqlashdi.

Moslashuvchan bozor gipotezasi

Moslashuvchan bozor gipotezasi (MBG) samarali bozor gipotezasi (EMH) va xulq-atvor gipotezalarini birlashtiruvchi muqobil iqtisodiy nazariya hisoblanadi. Ushbu gipoteza asoschisi 2004-yilda, asli Gong Konglik amerika iqtisodchi olimi, Massachusetts Texnologiya Instituti professori Endryu Lo hisoblanadi. Olim investorlar aslida moliya bozorida faktik bilimlarga tayangan holda ratsional harakat qiladi va ba'zida bozorlar hissiy va evristik harakat qiladi. Keskin o'zgarishlar kuzatilayotgan davrda hissiyotga beriladi, o'zlarining shaxsiy manfaatlaridan kelib chiqqan holda xatoga yo'l qo'yadi va keyinchalik o'tmishda yuz bergan voqealardan xulosa chiqarib, kelajakni prognoz qilish, bozor harakatiga moslashish va o'rganish qobiliyatiga ega degan xulosaga keladi. Shunga ko'ra, gipoteza quyidagi taxminlarni ilgari suradi: investorlar o'z manfaatlaridan kelib chiqqan holda harakat qiladi, investorlar xato qilishi mumkin va investorlar xatoni o'rganib unga moslashishadi.

A. Lo ning fikriga ko'ra, investorlarning o'ziga ortiqcha ishonchi, bozordagi o'zgarishlarga haddan tashqari reaksiyasi hamda investitsiyasini yo'qotishdan voz kechish singari xatti-harakatlari inson xatti-harakatlarining evolyutsion modellariga mos keluvchi tabiiy tanlanish, moslashish va raqobat kabi harakatlarni o'z ichiga oladi. Shunga ko'ra, Lo moliya bozori fizika qonunlari bilan emas, ko'proq evolyutsion biologiya qonunlari bilan boshqarilishini ilgari surdi.

Kashf qilinuvchi bozor gipotezasi

Kashf qilinuvchi bozor gipotezasi (KQBG) asoschilari oqilona harakat qiluvchi investorlar bozorda pasayish kuzatilganda irratsional harakat qilishlari va aksincha, irratsional investorlar oqilona harakat qilishlarini tushinishga urinishgan. Olimlar moliya bozordagi uzulish va uzliksizlik holatlari o'rtasidagi almashinishlar aslida subyektiv hikoyalar ta'sir qiladi degan hulosaga kelganlar. Ularning fikriga ko'ra, investorlar qaror qabul qilishda turli manbalardan olingan faktlarga murakkablik keltirgani bois ularga tayanmaydi. Olingan ma'lumotlar investorlar tomonidan o'rganiladi, bilimlar boshqa agentlar bilan taqqoslanadi, ammo bilimlar hikoya shaklida bayon etilsa osonligi bois unga ergashish kuzatiladi. Aktivlar narxining shakllanishiga aynan shu umumiy bir-biri bilan almashinilgan rivoyatlar investorlarning individual subyektiv faktlarga asoslangan bilimlaridan ko'ra kuchliroq ta'sir qiladi.

Yangilik-rivoyat gipotezasi

Yangilik-rivoyat gipotezasi (YRG) muallifi Mangi yangi voqea hodisalar vujudga kelganda ma'lumot (axborot)larning roli oshirilishini ta'kidladi. Uning fikriga ko'ra, yangi hodisa yuzaga kelganda noaniqlik kuchayadi va tendensiya beqarorlashadi. Moliya bozorida bunday hodisalarni "qora oqqush hodisasi" deb yuritiladi. Bu voqealarda investor qimmatli qog'ozlar narxini prognoz qilishda tarixiy ma'lumotlarga emas, balki to'liq bo'lmagan axborot, hissiyot kognitiv ko'rsatmalariga tayanishda muhim rol o'ynaydi. Bunga misol qilib, 2001-yil 11-sentabrdagi terakt, 2008-yildagi jahon moliyaviy-iqtisodiy inqiroz, 2020-yildagi Brexit, neft inqirozi va COVID-19 pandemiyasini keltirish mumkin. Bunday voqealar yuz berishi investorlar kundalik foydalanadigan an'anaviy matematik modellardan voz kechib, tezda omon qolish va himoya mexanizmi ishga tushib, eng optimal modelni topishga intilishlari bilan xarakterlanadi.

Ushbu gipoteza tez-tez takrorlanmaydigan va yangi hodisalarning fond birjasi daromadlariga ta'siri bilan bog'liq investorlarning hissiyotlari rolini oshiradi. YRG o'zida investorlar uchun kelajakni ishonch bilan prognoz qilishlari mumkin bo'lgan modelni topishga ko'mak berishi hamda hikoya dinamikasida his-tuyg'ularni markaziy rolda ekanligini borasida fikrlarni qo'llaydi. Shunga o'xshash, ya'ni moliya bozorida daromad olishda psixologik omil asosiy rol o'ynashi haqidagi fikrni 2015-yilda Goldberg va Fridman o'zlarining ilmiy ishlarida yoritganlar. Mangi ham o'z ilmiy ishida qaror qabul qilishda his-tuyg'ularni ustunligini sotsiologiya, nevrologiya va psixologiya

sohasidagi olimlarning tadqiqotlaridan havola keltirish orqali dalillar keltirgan. Ushbu olimlar his-tuyg'ularning ta'sirini tasodifiy buzilishlar, prognozlash xatolari, irratsional xatti-harakatlar hamda boshqa ortogonal omillar bilan bog'laydi.

Intersubektivlik bozori gipotezasi

Intersubektivlik bozori gipotezasi muallifi Bocher moliyaviy bozorlarda moliyaviy instrumentlar narxini shakllantirishda biologiya, psixologiya va iqtisodiyot fan tarmoqlari birlashuvidan iborat multidisiplinar yondashuvni qo'llash muhimligini isbotlashga intildi. Ammo, Bocher fizika, falsafa, antropologiya va boshqa tarmoq fanlari ham muhim ahamiyat kasb etishini ta'kidlagan. Uning nazariyasi asosan intersubektivlikka asoslanadi. Iqtisodchi olim Harari intersubektivlikni "bir necha insonlar o'rtasidagi umumiy ma'no kelishuvi" deb ta'rif beradi. Shunga ko'ra, Bocher qimmatli qog'ozlarning narxining shakllanishi va moliya bozorlari harakatlari bir qancha investorlar tomonidan yagona umumiy g'oya (mafura) tarzida aniqlanishi mumkin deb ta'kidladi. Uning fikriga ko'ra, hikoya (rivoyatlar) bir aksiya, aktivlar sinfi, bir soha yoki butun mamlakatdagi voqealarga sabab bo'lishi mumkin. Aslida, rivoyatlar murakkab dinamik xususiyatga ega bo'lgan, endogen va ekzogen omillar ta'sirida o'zgaradigan hodisalarga investorlarning tahlillarini umimlashtiradi.

Bocher fikriga ko'ra, intersubektiv bozor quyidagi xususiyatlarga ega: o'z-o'zini tashkil etish; spekulatsiya; mustaqillik; cheksizlik; chiziqsizlik; dialogik va tanqidiylik.

Xulq-atvor gipotezasi

Xulq-atvor gipotezasi (XAG) ga ko'ra, bozor doimo samarali emas. Tanazzul, inqiroz va xar qanday ko'rinishdagi moliyaviy pufaklar vujudga kelishi davrida moliyaviy instrumentlar har doim ham adolatli qiymatida savdo qilinmasligi va investorlar har doim ham ratsional (oqilona) bo'lmisligi yoritiladi. Ushbu gipotezani ilgari surgan iqtisodchi olimlar psixologiyaga asoslangan nazariyalar orqali moliya bozorida yuz berayotgan anomalialarni tushuntirishga urinishadi.

1912-yilda Jorj Seldonning "Qimmatli qog'ozlar bozori psixologiyasi" nomli ilmiy ishida xulq-atvor moliyasi nazariyasi fanga olib kiritilgan bo'lsa-da, ushbu nazariya 1979 yilda Daniel Kahneman va Amos Tverskiy tomonidan investorlar investitsiya portfelini shakllantirishda obyektiv ma'lumotlarga tayanishdan ko'ra, subyektiv qaror qabul qilishga moyilliklarini isbotlashganida mashhurlik kasb etdi.

Xulosa qilib aytganda, investitsiya portfelini shakllantirishning mumtoz modellari bilan bir davrda, aynan XX asrning 70-yillardan so'ng bir qator iqtisodchi olimlar ushbu chiziqli modellarning samaradorligi va to'g'riligiga shubha bilan qarab, hamda ushbu g'oyaning kamchiliklarini bartaraf etishga qaratilgan chiziqsiz modellarning rivojlanishini kuzatdilar. Ularga "Shovqinli savdo", Kogerent bozor, Fraktal bozor, Heterojen bozor, Moslashuvchan bozor, Kashf qilinuvchi bozor, Yangilik-rivoyat va Intersubektivlik bozori kabi gipotezalarni misol qilish mumkin.

Foydalangan adabiyotlar ro'yhati

1. Investitsion ufq investor investitsiya qilishni kutayotgan vaqtini yoki investitsiya qilish orqali moliyaviy maqsadlariga erishishni rejalashtirgan vaqtini anglatadi.
2. U.A. Muller, M.M. Dacorogna, R.D. Dav, O.V. Pictet, R.B. Olsen, J.R. Ward. (1995) "Fractals and Intrinsic Time: A Challenge to Econometricians", Discussion Paper Presented at the 1993 International Conference of the Applied Econometrics Association, Olsen & Associates, Ascona.
3. A.W. Lo. (2004) "The Adaptive Markets Hypothesis", The Journal of Portfolio Management, Vol. 30 No. 5, pp. 15-29, doi: 10.3905/jpm.2004.442611.
4. M. Kleiheyer, T. Mayer. (2020) "Discovering Markets", Quarterly Journal of Austrian Economics, Vol. 23 No. 1, pp. 3-32, doi: 10.35297/qjae.010050.
5. N. Mangee. (2021) How Novelty and Narratives Drive the Stock Market: Black Swans, Animal Spirits and Scapegoats, Cambridge University Press, New York, NY.
6. R. Bocher. (2022) "The Intersubjective Markets Hypothesis", Journal of Interdisciplinary Economics, Vol. 34 No. 1, pp. 35-50, doi: 10.1177/02601079211032109.
7. Soros, George. The Alchemy of Finance: Reading the Mind of the Market, Chichester: Wiley, 1987.
8. M. Baker, J. Wurgler. (2007) "Investor Sentiment in the Stock Market", Journal of Economic Perspectives, Vol. 21 No. 2, pp. 129-152, doi: 10.1257/jep.21.2.129.
9. K. Solanki, Y. Seetharam. (2014) "Is Consumer Confidence an Indicator of JSE Performance?", Contemporary Economics, Vol. 8 No. 3, pp. 257-273, doi: 10.5709/ce.1897-9254.144.
10. K. Nyakurukwa, Y. Seetharam. (2022a) "Can a 280-Character Message Explain Stock Returns? Evidence from South Africa", Managerial Finance, Vol. 48 No. 4, pp. 663-686, doi: 10.1108/MF-12-2021-0598.
11. M. Steiner, H.-G. Wittkemper. (1997) "Portfolio Optimization with a Neural Network Implementation of the Coherent Market Hypothesis", European Journal of Operational Research, Vol. 100 No. 1, pp. 27-40, doi: 10.1016/S0377-2217(95)00339-8.
12. B. Mandelbrot. The Fractal Geometry of Nature, New York, W.H. Freeman, 1982.
13. E.E. Peters. Fractal Market Analysis: Applying Chaos Theory to Investment and Economics, Wiley, New York, 1994.

14. M. Kleinheyer, T. Mayer. (2020) "Discovering Markets", Quarterly Journal of Austrian Economics, Vol. 23 No. 1, pp. 3-32, doi: 10.35297/qjae.010050.
15. R. Shiller. (2019) Narrative Economics, Princeton University Press, New York.
16. R. Frydman, M.D. Goldberg. (2015) "Change and Rationality in Macroeconomics and Finance Theory: A New Rational Expectations Hypothesis", Institute for New Economic Thinking, Working Paper Series No. 8, doi: 10.2139/ssrn.2586257, available at: <https://ssrn.com/abstract=2586257>.
17. R. Bocher. (2022) "The Intersubjective Markets Hypothesis", Journal of Interdisciplinary Economics, Vol. 34 No. 1, pp. 35-50, doi: 10.1177/02601079211032109.
18. Y.N. Harari. (2015) Sapiens: A Brief History of Humankind, Illustrated edition, Harper, New York.
19. A. Shleifer, L.H. Summers. (1990) "The Noise Trader Approach to Finance", The Journal of Economic Perspectives, Vol. 4 No. 2, pp. 19-33.
20. T. Vaga. (1990) "The Coherent Market Hypothesis", Financial Analysts Journal, Vol. 46 No. 6, pp. 36-49.
21. E.E. Peters. (1994) Fractal Market Analysis: Applying Chaos Theory to Investment and Economics, 1st ed., Wiley, New York.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 8

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

